

CANTAVELLA, Rosanna (2013): *El Facet, una ars amandi medieval. Edició i estudi*. València; Barcelona: Institut Universitari de Filologia Valenciana; Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 342 p. (Biblioteca Sanchis Guarner, 81).

En aquest llibre, Rosanna Cantavella ens presenta una acurada edició i un estudi aprofundit d'un text català inèdit, el *Facet*, escrit probablement a la primera meitat del segle XIV —o fins i tot una mica abans— en noves rimades octosil·làbiques i conservat en un únic manuscrit copiat poc després de 1398. Es tracta d'una obra important perquè testimonia la producció a la Corona d'Aragó de texts entorn a l'art de seducció i que l'editora adscriu a la cruïlla de dos gèneres medievals: els manuals d'urbanitat i les *artes amandi*. El *Facet* és alhora un manual de cortesia i una obra eroticodidàctica, un text de maneres i de moral de 1.742 versos que reelaboren i amplifiquen el *Facetus* «*Moribus et vita*», un poema llatí de la primera meitat del segle XII molt apreciat del qual només es coneixen dues versions romàniques independents, una francesa i la catalana més antiga que és objecte de l'anàlisi de Cantavella. Anònima igual que la versió llatina, la traducció catalana segueix amb força fidelitat l'original en les seves tres primeres parts, però n'omet la quarta que comenta algunes professions i circumstàncies vitals com ara l'amistat, la vellesa, els jutges i doctors o els soldats, i amplia els continguts d'altres aspectes oferint al text català una empremta singular. El text s'adreça a un públic masculí jove i d'ambient ciutadà, heterogeni pel que fa a l'ofici i a l'origen social.

L'editora divideix els continguts del *Facet* català en tres parts. La primera ofereix als joves tot un seguit de consells d'urbanitat, de com comportar-se correctament no tant en base a criteris morals sinó als codis de sociabilitat escaients. La segona part, que és també la més àmplia, constitueix el focus central de l'adaptació catalana. Es tracta d'una secció dedicada a l'*ars amatoria* que es presenta com una proposta de comportaments alternatius a les prudents actituds exposades en la secció inicial. S'organitza en una seqüència ordenada que comença amb la fixació de l'objectiu o elecció de l'estimada, seguit dels preliminars o consells per aconseguir l'atenció de la donzella, la presa de contacte pròpiament amb el joc de l'estira-i-arrotonsa en tota la seva vessant cortesa i, finalment, l'episodi culminant en què es busca, en el llenguatge del poema, la captura de la presa. Totes aquestes qüestions constitueixen més de la meitat del text. Al contrari que la versió llatina, el *Facet* català no ofereix consells per mantenir l'amor una vegada assolida la conquesta i passa directament al que constitueix la darrera secció. La tercera part presenta una *reprobatio feminae* amb un catàleg de tòpics literaris misògins que Cantavella —una gran experta en el debat medieval profeminista i antifeminista— valora com a molt més detallat que el del *Facetus* original, reflectint l'apogeu del tema en les lletres medievals en el segle i mig que va des de la redacció de la versió llatina fins a l'adaptació de l'anònim català.

L'ampli estudi introductori de Cantavella desgrana pausadament la significació literària, filològica i cultural del text. És una aproximació erudita i gens farragosa que fa una aportació important a la història de la cultura, en presentar pas a pas tots els aspectes rellevants a la interpretació del text: des d'una rica genealogia textual que busca elaborar un context per a la comprensió del *Facet* català fins a l'explicació minuciosa dels temes que s'hi tracten, passant per un rigorós estudi de la seva riquesa lingüística. A continuació de la magnífica introducció, el llibre ens presenta una edició crítica, escrupolosament anotada, del *Facet* a partir de l'única còpia completa del text coneguda, conservada en el famós manuscrit 381 de la Bibliothèque Inguimbertaine de Carpentras. Segueixen el *Facet* uns útils apèndixs: en primer lloc, una edició de la versió original llatina, que actualitza l'edició estàndard de Morel-Fatio de finals de segle XIX, i una edició d'un fragment llatí inèdit conservat en un manuscrit català. Seguidament, se'ns ofereixen les taules de correspondències entre el *Facetus* llatí i l'adaptació catalana. Finalment, se'ns brinda un fragment del *Facet* conservat en dues cartes del segle XV, un text que documenta la diversitat de vies de transmissió del text en català. Un glossari final identifica la riquesa lingüística i facilita la lectura d'un text de lectura obligada per a tothom que vulgui endinsar-se en les pautes normatives de les arts amoroses de la cultura baixmedieval.

Montserrat CABRÉ I PAIRET
Universitat de Cantàbria